

פנינים יקרים אמרות טהורות והדרכות ישרות שנשמעו מפי מרן רבינו ראש הישיבה שליט"א

בנישאות מרן רבינו ראש הישיבה שליט"א

פרשת שופטים תשפ"ג

פרשת כי תצא תשפ"ג ג'קון מ"א

כל העולם כולו ניזון בשביל בני

מלכות בית דוד ומלכות שמים אדוקים זה בזה, ודרכם נשפע שפע לכלל ישראל

כי תבא אל הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי. שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא (וי יד-טו). כתב בחתם סופר (בפרשתן) בהקדם מה שהקשה; א. מה היה חטאם של כלל ישראל בעת שבקשו משמואל הנביא למנות עליהם מלך, וכמו שאמר הכתוב (שמואל א, יב יז) ודעו וראו כי רעתכם רבה אשר עשיתם בעיני ה' לשאול לכם מלך, והרי הכא חזינן שהקב"ה ציוה לבני ישראל לשים עליהם מלך. ב. גם מה הוא יתור לשון הפסוק **ככל הגוים אשר סביבותי**. ותיירץ בהקדם מה שיש לבאר כי לשון **סביבותי** קאי על לשון של מעלה סביבות הכסא הכבוד, והכונה לשבעים שרים של שבעים אומות העולם המסבבים את הכסא, לעומת זאת בני ישראל כשעושים רצונו של מקום הרי הם בבחינת פנים היונקים מאת הקב"ה בכבודו ובעצמו, והנה ההשפעות של אומות העולם, הוא על ידי שהשבעים שרים ממנים מלכים, ודרכם נשפע להם שפעם, ובבני ישראל השפע הוא על ידי מלכות בית דוד היושבים על כסא ה', ודרכם נשפע שפע לכלל ישראל, ומלכותם ומלכות שמים אדוקים זה בזה, ולא יצויר השראת השכינה בקרב כל ישראל כי אם ע"י שבט יהודה, לא זו בלבד אלא אף משרע"ה הוצרך לחור שהיה בנה של מרים בן כלב משבט יהודה, והוסיף מרנא החתם סופר לרמוז בזה במה שאמר הכתוב (תהלים קלג א) שבת אחים גם יחד - אחים ר"ת אהרן חור יהושע משה, וכן הוא בבחינת השראת השכינה שהיה על ידי המשכן, נצרך לבחינה של מלכות, וראשי תיבות של תיבת משכן הוא מלך שר כהן נביא וחור הוא היה בבחינת המלכות, יהושע שר, אהרן כהן, משה נביא, ובהצטרף כוחות הללו נעשה משכן לבני ישראל.

ב' בחינות ב'מלך'

נמצא כי יש ב' בחינות של מלכות; א. בחינת ההשפעה שמשפיע כל מלך אצל אומות העולם על ידי הכוחות שמקבל משרו הממונה עליו מלמעלה השוכן סביב כסא הכבוד. ב. מה שדן כל מלך את אומתו במשפט על פי סברתו ומשפטו שחוקק להם. והנה בני ישראל נצרכים גם למלך בבחינה הראשונה שישפיע עליהם את השפע

מלמעלה, ואף במדבר היה משרע"ה נצרך לענין זה, וכל השראת השכינה במשכן היה על ידי זה, כי מלכות בית דוד הם היושבים על כסא ה', ומלכותם ומלכות שמים אדוקים זה בזה. אמנם לגבי הבחינה השניה, בזה נתן להם הקב"ה את התורה ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת, ואינם כשאר אומות העולם אשר המלך מחוקק להם חוקים.

מטרת ה'מלכות' אצל בני ישראל

ועל פי זה ביאר החתם סופר ליישב ב' הקושיות, דמה ששיבחה כאן הכתוב את ענין המלכות הוא כשהוא בבחינת **ככל הגוים אשר סביבתי**, הכונה (כמו שביאר למעלה) לשבעים שרי אומות העולם, שהם ממונים להשפיע כל אחד לאומתו את השפע מאת הקב"ה, ולכן ממליך עליהם מלך, אשר דרכו יגיע לאומה זו השפע, והיינו כאשר בני ישראל שואלים למנות עליהם מלך, שיוכלו לקבל את השפע שנשפע לבני ישראל על ידי מלכות בית דוד, אך אצל שמואל הנביא היה לשון הבקשה **עתה שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים** (שמואל א, ח ה), והיינו שרצו שישפוט אותם כבחינה הב' בענין המלכות, על כן הגיע להם כי עשו דבר רע לבקש עליהם מלך.

השפע בא על ידי השבט האמצעי

ומענין השפע הנשפע מלמעלה על ידי מלכות בית דוד בכל הדורות, ומה שהוסיף החתם סופר כי אף במדבר היה זאת על ידי כוחו של חור, איתא בספ"ק **נפתלי שבע רצון** [להגאון רבי נפתלי הירץ גינזבורג מגדולי אשכנז לפני יותר מג' מאות שנה] (פרשת וישב) ששמע בשם גדול אחד מיוחד מן הגדולים (- כך לשוננו בספר), במה דסמיך בפרשתן פרשה דמקרב אחיך תשים עליך מלך (וי טו), לפרשה דלא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל אשי ה' ונחלתו יאכלון (יח א), דהנה לשון דמקרב אחיך משמעות הלשון מורה על השפע האמצעי (ובספר קדום אור צבי הביא פירושו זה בשם מדרש חז"ל בלתי נודע), והנה אצל בני האמהות לא שייך אמצעי, כיון דבני לאה היו ששה, ולרחל היו שני בנים בלבד, וכך גם לכל אחת מהשפחות, וכדי שיהיה אחד מהם אמצעי, ויהיה על מה לחול, על כן צוה הקב"ה שלא יהיה לשבט לוי חלק ונחלה עם ישראל שלא יהא נכלל במספר השבטים, וכיון שכן נמצא כי בני לאה הם חמשה בלבד ויהודה הוא האמצעי, ועל כן נבחר יהודה למלכות, ע"כ תוכן דבריו,

ויש להוסיף על דבריו פרפרת נאה; דהנה כתב בעל הטורים וז"ל; מקרב אחיך בגימטריא משבט יהודה, עכ"ל, ולפי הני"ל מדוייק שפיר מה שנרמז 'שבט יהודה' בתיבות אלו דוקא. והנה מצינו כי אף משה רבנו נקרא מלך, כדאיתא במדרש (שמ"ר פר' מ, ה, ובעוד מקומות) **משה מלך, שנאמר** (דברים לג ה) **ויהי בישורון מלך, ע"כ**, וראיתי מי שביאר על פי דברי הספ"ק נפתלי שבע רצון, בהקדם דמה שלא היה לשבט לוי חלק ונחלה עם ישראל, היה אחר שנכנסו לארץ ישראל, נמצא כי בשעה שהיו במדבר, חשבינן לבני לאה כל הששה; ראובן, שמעון, לוי, יהודה, יששכר, זבולון, וכך נחשב מי הם האמצעים מבין הששה, נמצא כי הם לוי ויהודה, על כן המלכות היה על ידי שניהם, אשר משבט לוי היה משה שאף הוא היה בבחינת מלכות, ונצטרף אליו כוחו של חור משבט יהודה (וכני"ל מהחתם סופר).

גם ברוחניות יש לכל שבט שער וצנורו להורדת שפע

וענין זה אשר יש צינורות המשפיעים, ויש כמה סוגי דרכים אשר דרכם יבוא ההשפעות, נתבאר עוד בדברי מרנא החתם סופר זיע"א בפרשתן (חתם סופר, תורת משה) וז"ל שופטים ושוטרים נתן לך בכל שערך. ידוע מהאר"י ד"י"ב שערים יש בשמים למנהגי י"ב שבטי ישראל שעולה תפלתם שם כל אחד אל שעריו, והנה כן הורדת ההשפעה ושכל העיוני בחלקי התורה, יש לכל שבט שער וצנורו להורדת שפע, ע"ד ותן חלקנו בתורתך, ובגלל כן רצה הקדוש ברוך הוא שיהיו סנהדרי השבט מתוכו ולא משבט אחר דא"כ יצא משפט מעוקל ח"ו, וזהו שאמר הכא שופטים ושוטרים נתן לך בכל שערך ד"י"ב שערך, אשר ד' אלו קידן נתון לך לשבטך שיש להם י"ב שערים בשמים, הכי נמי יהיה השוטרים והשופטים, ועל ידי זה ושפטו את העם משפט צדק, כל שבט ושבט משופט שלו עכ"ל, וענין זה ביאורו כי הקב"ה מזמין לכל אחד ואחד את כל הצטרכויותיו כפי מה שצריך ולפי מה שיכול לסבול, וכידוע דברי הגמרא (שבת לא.) במה שנשאל הלל מפני מה עיניהן של תרמודיין תרוטות, אמר לו מפני שדרין בין החולות, מפני מה רגליהם של אפרקיים רחבות אמר לו מפני שדרין בין בצעי המים, והיינו כיסוד הני"ל שהקב"ה משגיח שיהיה לכל אחד מה שיהיה לו תועלת, וכפי מליצת האנשים שהקב"ה נתון את הקור לכל אחד כפי הבגדים אשר תשיג ידו.

ירושלם ראשי על אויבי סביבותי

והנה כבר פירשנו בענין מה שאומרים בלדוד ה' אורי וישעי אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו. כי יצפני בסכה ביום רעה יסתרני בסתר אהלו בצור ירוממני. ועתה ירום ראשי על אויבי סביבותי ואזכרה באהלו זבחי תרועה אשירה ואזמרה לה'. שמע ה' קולי אקרא וחנני וענני. לך אמר לבי בקשו פני את פניך ה' אבקש. ויפלא וכי יכול אדם להעיד על עצמו אחת שאלתי מאת ה' יש לו רצון אחד ויחידה בכל חיי, ומה היא שבת בבית ה' כל ימי חיי, ומי ביכולתו לומר זיכתי לבני אשר כל זה הוא רצוני ונבדק מליצה ולשון מושאל יש לרמוז בדברי הגמרא הכל מודים דבעינן נמי לכס, היינו שכל אחד צריך להילחם עם יצרו ענין ה'לכס' אשר דורש ומבקש.

משל לירח האיתנים הכא לקראתנו

ויש לבאר בהקדם משל על העבודה בירח האיתנים שהיא הדבקות בהש"ת, ומה שכלל ישראל שמחים להיות יחד עם הש"ת ושמחים במה שהקב"ה מנהיג אותם בעצמו ללא מלאך וללא שרף, אלא הוא בכבודו משגיח ושופט אותם על מעשיהם. ומשל למה הדבר דומה למלך שהיה לו בן חביב חכם פקח ונבון, אמנם מחמת ענייני המלוכה לא היה למלך פנאי להשתעשע עם בנו כמו כל אבא המשתעשע עם בנו, על כן מינה האב שר מיוחד שהיה אחראי על כל הצטרפויות בן המלך, וכל הדברים אשר באו מאת המלך לבנו היו עוברים מידי שר זה לבן המלך, אך ביום אחד בשנה שהוא יום הולדת המלך היה המלך סגור יחד עם בנו בלבד ולא היה רשות בעת ההיא לשום בריה להיכנס עמם במחיצתם. משהגיע יום זה ונהנה המלך וראה כי טוב הוא ומה נעים שבת גם יחד ולהשתעשע בדברי חכמת בנו שאל המלך את בנו מה שאלתך ומה בקשתך ותעש. נענה בן המלך ואמר כי רצוני לראות את אביו תמיד ללא משגיחים ומליצים בינותם, ומצא דבריו חן בעיני המלך, על כן אמר לשר ההוא שישעה עוד כמה ימים עם בנו, וכיון שעברו כמה ימים, ועדיין לא ניקא השר אל המלך, הבין כי הכונה בזה שהרחיקוהו מן המלך לפי שרצון בן המלך להיות לו נחלה בבית אביו לקבל כל הדברים מהמלך עצמו, ללא שיהיה שר' ביניהם, עלה בדעת השר להזיק לבן המלך, משראה המלך כן, הסתיר את בנו מחמת המציק, ונתן לו כלי זין לנצח את אויביו הרוצים להזיקו, וביום האחרון לפני שיצא ממקום מחבואו, אמר לאביו דע לך אבי, אין לי דבר נצרך יותר וטוב עבורי מלהיות עמך יחד ולקבל מדברי חכמתך, וכיון שהבן מראה שמחשב את דברי אביו המלך וזה הוא כל תשוקתו אזי עורר את האהבה אצל אביו, ומעתה כאשר שוב במשך כל הזמן אם יבואו היועצים לומר כי אין שווה בנוק המלך לתת דבר מה לבנו, יעמוד מול עיניו מה שחייב בנו את דבריו ולא יכנסו דברי השרים בלבו.

יום הכיפורים - אחת שאלתי מאת ה'

ועל דרך זה יבואר כי מה שאנו מבקשים אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו. היינו ביום הכיפורים שאכן ביום זה מיוחד לבס של ישראל לאביהם שבשמים, כמו שמוזכר בפרקי דרבי אליעזר (פרק מז) 'יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת בשמים. מה מלאכי השרת אין להם אכילה ושתייה, כך ישראל אין להם אכילה ושתייה ביום הכיפורים. מה מלאכי

השרת נקים מכל חטא, כך ישראל נקים מכל חטא ביום הכיפורים ע"כ. וכן אין ליצר הרע שום שליטה על כלל ישראל, וכדאיאת במדרש (ויקרא רבה פכ"א א) 'השטן גימטריא שסי"ד שכל ימות השנה השטן מקטרג וביום הכיפורים אינו מקטרג' ע"כ. והוא כדוגמת המשל הנ"ל ביום הולדת המלך אשר בן המלך מתייחד עם המלך ולא בא השפעותיו על ידי שליחים.

וכיון שמתענג הבן על שולחן אביו - מבקש הוא כי רוצה לקבל את ההשפעות ממנו ולא על ידי שרים, ונמשך כך עוד כמה ימים, והם הד' הימים שבין יום הכיפורים לסוכות, אשר מובא משמיה הדרה"ק רבי פנחס מקאריץ זיע"א כי הימים שאחרי יום הקדוש מכפרים כמו עיצומו של יום מחמת גודל בהירותם ואורם, ועל מרנא בעל חתם סופר זיע"א אשר ידוע שהתמדתו היתה לאין שיעור כפי שהעיד על עצמו כי מהיותו בן י"ב שנים, לא הילך ד' אמות בלי תורה, ובכל זאת בארבעת ימים הללו מקובל כי לא היה יכול ללמוד מגודל דביקותו. וכן אמרו במדרש (תנחומא פרשת אמור כב, מדרש אגדה ויקרא פכ"ג מ, ילקוט שמעוני פרשת אמור רמז תרנא) 'ולקחתם לכם ביום הראשון, ראשון לחשבון עונות' ע"כ, הרי לנו את מעלת בני ישראל בימים אלו עד שאין להם עונות מחמת גודל קרבתם אל הש"ת.

סוכות - כי יצפני בסכה

וכיון שהיצר הרע כדוגמת השר הנ"ל רואה אשר הרחיקו אותו זה כמה ימים מאת המלך אזי אף יזקן וכסילי מבין את התכלית כי אין הפצים עוד בתפקידו, על כן רוצה הוא להזיק את בני המלך, משכך מסתיר המלך את בנו מהיצר הרע וזהו שאמר הכתוב כי יצפני בסכה ביום רעה יסתרני בסתר אהלו בצור ירוממני, היינו חג הסוכות שאנו שוהים בצל כנפי השכינה, כמבואר בזוה"ק (פרשת אמור דף קג.) 'ובעי בר נש לאחזאה גרמיה דיתבי תחות צלא דמהימנותא'. וכמבואר בזוה"ק (רעיא מהימנא פרשת אמור דף ק): כיון דיתבו בסכות הא אשתויבו מן מקטרגא וקודשא בריך הוא חדי בבנו, וזאה חולקהון בהאי עלמא ובעלמא דאתי ע"כ, (תרגום: כיון שישושים בסכות, הרי נצולו מן המקטרג, והקדוש ברוך הוא שמח עם בניו. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא).

שמיני עצרת -

ועתה ירום ראשי על אויבי סביבותי

ולאחריו מגיע ביום האחרון - יום שמיני עצרת שאמרו בזה בגמרא (סוכה נה) ליום אחרון אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה, כדי שאהנה ממך. וידועים דברי רש"י (ויקרא כג לו) חז"ל יצרת הוא, עצרתי אתכם אצלי כמלך שזימן את בניו לסעודה לכן וכך ימים, כיון שהגיע זמנו להפטר אמר בני בבקשה מכם, עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם עכ"ל. וקשה מה סעודה זו עושה ביום הפרידה, הרי כיון שצריכים להיפרד אינו מן הראוי להגביר את האהבה ביניהם כך שיהיה הפרידה קשה יותר, ונראה כי כונת סעודה זו היא לתכלית המרוצה שביום שמיני עצרת בודק ובוחר הקב"ה גנזי נסתרות מה הוא באמת רצונם של כלל ישראל כאשר הם מתייחדים עם מלכו של עולם, לכן לא צויה לעשות כי אם סעודה קטנה ותו לא, אך בני ישראל נהגו מעצמם ביום זה לקחת את הספר תורה בידינו ורוקנים עמו, אף שהדבר לא כתוב בתורה ולא נצטוונו מפי חז"ל לעשות כן, אלא הוא מנהג שנהגו ישראל מעצמם מרוב תשוקתם לתורה.

והנה נתבאר בדברי החתם סופר אשר כאשר בני ישראל עושים רצונו של מקום אזי הם בבחינת

מלכות בית דוד אשר השפע הוא מהקב"ה בכבודו בעצמו, ואומות העולם ניוונים מסביבות הכסא על ידי שליחים אחר בני ישראל, וח"ו כאשר אין עושים רצונו של מקום אזי הוא להיפך, וענין זה נתבאר בזוה"ק (תרומה דף קנב:) מתל למלאך דאתקין סעודתא לבני ביתיה כל זמנא דאינון עבדי רעותיה אכלי סעודתא עם מלאך ויהי לכלבי חולק גרמין למגרה, בשעתא דבני ביתיה לא עבדי רעותא דמלאך מלאך איהיב כל סעודתא לכלבי וסליק לון גרמי, כגוונא דא כל זמנא דישאל עבדי רעותא דמאריהון הא על פתורא דמלאך אינון אכלי וכל סעודתא אתתקן להון, ואינון מההוא חדוה דלהון יהי גרמי דאיהו תמצית לעובדי כוכבים, וכל זמנא דישאל לא עבדי רעותא דמאריהון אזלי בגלותא והא סעודתא לכלבי ואסתלק לון תמצית, (יחזקאל ד) ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים דהא תמצית דגעוליהון אכלי, ווי לברא דמלאך דיתבי ומצפה לפתורא דעבדא מה דאשתאר מגו פתורא איהו אכיל, (תרגום: משל למלך שהתקן סעודה לבני ביתו כל זמן שהם עושים את רצונו אוכלים סעודה עם המלך ונותנים לכלבים חלק העצמות לגרה, בשעה שבני ביתו לא עושים את רצון המלך, המלך נותן את כל הסעודה לכלבים, ומעלה להם את העצמות. כמו כן כל זמן שישאל עושים רצון רבונם הם אוכלים על השלחן הזה של המלך, וכל הסעודות מתקנות להם, והם, מאותה שמחה שלהם נותנים עצמות שהן תמצית לעובדי כוכבים, וכל זמן שישאל לא עושים רצון רבונם הם הולכים לגלות והסעודה הולכת לכלבים, ועולה להם התמצית, ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים שהי תמצית הגועל שלהם הם אוכלים, אזי לבן המלך שיושב ומצפה לשלחן העבד, ומה ששאר מתוך השלחן הוא אוכל).

ויש לרמוז ענין זה במאמר הפסוק ועתה ירום ראשי על אויבי סביבותי היינו שבעים השרים הממונים על שבעים אומות - וכביאור החתם סופר הנ"ל, שבקשתינו שכאשר אנו עושים רצונו של מקום אזי ה'סביבותי' הם תחת בני ישראל, ומקבלים ההשפעות רק מתמצית בני ישראל.

אך איך אפשר לעשות זאת, לעורר רצונו של הקב"ה שיהיה אנו עיקר המושפעים, יבואר בהקדם מה דחוינן אחר המבול, כי מה שגרם להקב"ה ישבע שלא יביא את שוב מבול על העולם אלא כל ימי הארץ ורע וקציר וקר וחס וקץ וחרף ויום ויללה לא ישבתו, הוא ריח הניחוח של הקרבנות של נח, והיינו שריח הקרבנות נעורר את הקב"ה שישפיע שפע על העולם, והנה מצינו בגמרא (מכות דף י.) שאמר הקב"ה לדוד המלך טוב לי יום אחד שאתה עוסק בתורה לפני, מאלף עולות שעתיך שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח, והיינו שעל ידי עסק התורה אפשר לזכות לעשות נחת רוח ולהשפיע רב שפע ברכות בעולם.

וזהו שאמר הכתוב ואזכרה באהלו דברים החשובים כמו זבחי תרועה שהיה אצל נח, והוא אשרירה ואזמרה לה' לימוד התורה והשמחה שאני שמח בלימוד התורה"ק, זה יהיה לי למליץ טוב כי ירום ראשי על אויבי סביבותי ואהיה להם לראש לשבעים שרים של שבעים אומות העולם, נוגם על ידי הבחינה של זבחי תרועה בפועל ממש, וכדאיאת בפסיקתא (לקח טוב דף דלו.) שבעים פרים היו נקרבנים בחג כנגד שבעים אומות העולם. ופר אחד איל אחד בעצרת כנגד ישראל גוי אחד בארץ. וכשם שהיו פרי החג מתמעטים והולכים כך הכנענים כלים וישראל אין כלים, ע"כ, והוא מדברים אלו ברש"י (מדבר כט יח) ויהי רצון שאכן נזכה להיות דבקים בתורה"ק באופן שראוי לעלות לעשות נחת רוח בקריב"ה, ונזכה בקרוב גם לקיים גם הבחינה השניה להקריב אלף עולות לפניו על גבי המזבח, על ידי ביאת משיח צדקנו ובנין בית מקדשינו ותפארתנו במהרה בימינו אמן.